

LIEL LEIBOVITZ
LEONARD COHEN
život, hudba a vykoupení

K 80. narozeninám
Leonarda Cohena

VYŠEHRAĐ

Předmluva

Tohle není životopis Leonarda Cohena. Leonard Cohen sám nejméně charakterizoval svůj život v dopise kanadské rozhlasové stanici CBC, který napsal v devětadvaceti letech. Zde je jeho úplný text: „Narodil jsem se 21. září 1934 v Montrealu. Číslo mého pasu je 5-017560. Oči mám světle hnědé.“¹ Tímto dopisem se hlásil se svou poslední básnickou sbírkou *Flowers for Hitler* [„Květiny pro Hitlera“] do soutěže mladých spisovatelů. Možná by se mu více věnovali, kdyby se zmínil o svých dvou předchozích sbírkách poezie, obou příznivě přijatých, o své skromné slávě nebo cenách, jež doposud obdržel. Neudělal to. Být posuzován patřilo k jeho profesi a každá porce jeho osobního života, o kterou byl ochoten se podělit s těmi, jež neznal, si – s mírnými úpravami – našla cestu do knihy. Anebo na desku. Ještě po letech, už jako uznávaný hudebník, se stále zdráhal vyrazit příliš. Když se ho v rozhovorech ptali, odpovídal pouze tolik, že všechno, co stálo za zmínku, je v jeho písních.

Pátrat po stopách někde jinde, na stránkách s poděkováním nebo v jemných střípcích jeho milostných vztahů či v neuspořádaných vztazích rodinných znamená předpokládat, že umělcovo dílo je toliko jeviště, na němž se odehrává jakési velkolepé drama. Znamenalo by to věřit v existenci nějakého rozhodujícího okamžiku, který všechno osvětlí, stačí jen kopat dost hluboko.

A to není nikterak uspokojivý přístup, zejména máme-li co dělat se zpěvákem a básníkem, jehož slova, stejně jako monotónní nápěv gregoriánského chorálu, jako by byla určena nějaké vyšší moci. Co víc se asi můžeme dozvědět o písni „So Long, Marianne“, kromě toho, že žena,

pro kterou ji napsal, potkala Cohena na tržišti řeckého ostrova Hydra, nebo že právě šla se svým světlovlasým manželem a světlovlasým synem a osamělý Cohen v ní viděl jakéhosi nádherného, opáleného Ducha svatého z Boží trojice?² Píseň v nás zanechá spoustu zneklidňujících otázek, co třeba znamená být „skoro mladý“ nebo co se stane, když se andělé za nás zapomenou modlit. Příběh sám je oproti tomu pouhé pavučinové vlákno – mlhavá výpověď, která časem vybledne.

Jakmile se lidé dozvěděli, že píšu o Leonardu Cohenovi knihu, vyslechl jsem o něm spoustu historek. Mluvil jsem s přáteli a kolegy hudebníky, procházel jeho dopisy a zápisníky a klestil si cestu pěti dekádami novinových rozhovorů. Nic z toho mi ale neposkytlo vysvětlení jeho jedinečné životní dráhy. Novinář Bruce Headlam poznamenal, že Cohen patří do exkluzivního klubu performerů – dalším členem by mohl být už pouze Ray Charles –, kteří se nehodí do žádné konkrétní doby a vždycky jdou proti proudu času. „Na beatnika byl příliš mladý, na folkového zpěváka příliš starý, a že chce změnit tvář kanadské literatury, prohlásil dříve, než vůbec nějaká existovala. Poblíž Nashvillu v Tennessee pobýval na začátku sedmdesátých let 20. století, předtím, než country znovu přišla ke slovu, a v osmdesátých letech, kdy všichni hýřili barvami, on zůstal černobílý.

Na začátku devadesátých let, kdy už ostatním pomalu docházel dech, Cohen – tento doktor Kevorkian popmusic – si to začal užívat, nahrával videoklipy, zdvořile přijímal ceny... a při slavnostních příležitostech v Hollywoodu se začal objevovat s přítelkyní, herečkou Rebecou De Mornayovou.³ Jeho dvanácté studiové album, *Old Ideas* [„Staré nápady“], vydané v roce 2012, kdy mu bylo 77 let, se jako jeho první umístilo v top ten časopisu *Billboard*; ostatní prošla téměř bez povšimnutí. Evropou milovaný Cohen byl pro americké publikum natolik výstřední, že svrchovaný vládce vydavatelství Columbia Records Walter Yetnikoff si v roce 1984 zpěváka – tehdy již ve středním věku – předvolal na kobereček, očima přelétl jeho tmavý dvouřadý oblek a pravil: „Podívejte, Leonarde, my víme, že jste slavný, ale nevíme vlastně, jestli jste dobrý.“ To byl Yetnikoffův způsob, jak sdělit Cohenovi, že společnost se rozhodla nevydat ve Spojených státech jeho nejnovější album *Various Positions* [„Různé pozice“]. Nešlo prý s dobou, jak se vyjádřil Yetnikoff.⁴ Dobrý vkus dal nakonec za pravdu Cohenovi: ústřední skladba alba, hymna o lásce a vykoupení nabitá biblickými obrazy, byla v posledních třech desetiletích jednou z těch, jež si vyžádaly nejvíce coververzí. V roce

2008 se do první padesátky britské hitparády⁵ dostaly dokonce tři verze „Hallelujah“ a píseň ozdobila soundtracky mnoha kasovních trháků – od *Shreka* po *Watchmen* [„Strážci“].

Něco málo z Cohenova života tyto divoké zvraty vysvětluje. Na jeho životní příběh se přesně hodí to, čemu říkáme rocková „Urbiografie“: v raném věku ztratil jednoho z rodičů (stejně jako John Lennon, Paul McCartney, Jimi Hendrix a Neil Young), našel útěchu v poezii (jako Jim Morrison, Joni Mitchellová a Patti Smithová), odešel z rodné země a načas se usadil v cizí zemi (opět jako Morrison a také Keith Richards), bral spousty drog (jako ostatně všichni), potýkal se s depresí (jako David Bowie, Syd Barrett a Brian Wilson) a žil dost dlouho na to, aby viděl, jak se pro mladé hudebníky (pro tu hrstku šťastlivců) pozvolna stává ikonou.

Nicméně vrstevníci Leonarda Cohena jsou už většinou čtyřicet let mrtví nebo se plouží po pódíích nikdy nekončících nostalgických koncertních turné, kdežto on je svým způsobem stále lepší, nebo alespoň vytríbenější a komerčně žádanější. Usmíváme se, když na pódium vběhne Mick Jagger a rozbalí všechnu tu stoneovskou klasiku, protože nám připadá trochu směšné, když se nás člověk jeho věku snaží znovu utáhnout stejnou libidózní municí, díky níž byl téměř před půl stoletím tak sexy a cool. Když ale přistoupí k mikrofonu Leonard Cohen, o deset let starší než Jagger, nesměje se nikdo. Při koncertu Leonarda Cohena cítíte stejné rozechvění jako v kostele nebo v synagoze, je to pocit pramenící z uvědomění, že slova a melodie, které právě posloucháte, představují to nejlepší, co my lidé můžeme udělat pro poznání toho neznámého, jež nás obklopuje, a že když zavřeme oči, zaposloucháme se a zpíváme s ním, povznášíme i sami sebe. Máme lepší básníky, než je Leonard Cohen, i schopnější spisovatele. Talentovanější textaři i skladatelé skládali písně, proslavili se a zmizeli. Leonard Cohen tu zůstává s námi a je úspěšný, protože ve své podstatě není ani jedno, ani druhé. Je daleko složitější, je to typ člověka, který svými póry vstřebává částičky krásy, smutku a pravdy, jež se – nehmotné – vznášejí všude kolem nás, ale jen málokdo z nás je postřehne. Je naladěný na to božské, ať už tím „božským“ chápeme cokoli, ne však jako myslitel obtížený břemenem rozhodování nebo zélota s jeho příkazy a zákazy, ale jako ten, kdo se srdcem otevřeným věří. Nikoliv bezdůvodně o sobě v písni mluví jako o „malém Židovi, který napsal Bibli“.⁶ Před tisíci lety, kdy jsme si začali klást tytéž zásadní otázky, jaké si klademe dnes, jsme muže jako on nazývali proroky, přičemž jsme neměli

na myslí to, že umějí předvídat budoucnost, ale to, že lépe rozumějí přítomnosti, protože vnímají další rovinu smyslu života. A to platí stále.

Co nám tedy prorok Cohen říká? A proč tak pozorně nasloucháme? Na tyto otázky se snaží odpovědět tato kniha. A odpověď se nehledá snadno: Některá témata jako teologie, rocková hudba nebo orgasmus, sevřena vazbou knihy nezřídka ztratí svůj říz, přičemž valná většina Cohenova díla přímo překypuje všemi třemi ve víceméně vyrovnaném poměru. Zkoumat je do hloubky, aniž bychom je připravili o jejich vitalitu, znamená všímat si jich v jejich přirozeném prostředí. Někdy jsou snáze pochopitelná, když nad nimi uvažujeme na pozadí konkrétního příběhu z Cohenova života; jindy vyžadují spíše přemýšlení s odstupem. Dotýkají se takových oblastí, jako jsou židovská eschatologie a zenbuddhismus, kanadská poezie a americký fenomén zahrnovaný do pojmu „sex, drogy a rock'n'roll“. Rozumově nejsou tyto otázky vždycky snadno uchopitelné. Skládají nám ale obraz našeho člověka a s ním i oprávnění znovu posoudit úvahy o milosti či vykoupení, které nám kdysi dávno, v časech našeho dospívání jako lidského druhu, zabraly většinu času a které se dnes, kdy jsme všichni dospěli, zdají příliš nespoutané na to, aby byly důležité, a příliš nebezpečné na to, aby se potulovaly mimo vyhrazený prostor konkrétního vědního oboru. A jediné, co na to můžeme říct, je „aleluja“.